

XXIV. Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája

2025

Janus Pannonius pécsi püspök és humanista költő

Készítette: Tóth Dániel

Iskola: Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskola

Az iskola címe: 7624, Pécs Jurisics utca 17.

Felkészítők neve: Fenyősi Erika, Bruszt Míra Tünde

Szekció: Ember és társadalom

Tartalom

1. Bevezetés	3
2. Kutatási kérdések és módszerek	3
3. A humanizmus és a reneszánsz Mátyás udvarában	4
3.1. A reneszánsz és a humanizmus fogalma	4
3.2. A humanizmus és reneszánsz Magyarországon	4
3.3. Mátyás világhírű könyvtára: a Bibliotheca Corviniana	5
4. Janus Pannonius élete	7
5. Költészete	9
5.1. Egy dunántúli mandulafáról.....	10
5.2. Búcsú Váradtól.....	11
5.3. Mikor a táborban megbetegedett	11
5.4. Pannónia dicsérete	12
6. Emlékezete	12
6.1. Janus Pannonius földi maradványai.....	12
6.2. Janus Pannonius Költészeti Nagydíj.....	16
6.3. Janus Pannonius emléke Pécsen	16
6. Összefoglalás	20
7. Felhasznált irodalom	20
8. Képek forrása	21

1. Bevezetés

Tóth Dániel 7.b osztályos tanuló vagyok a Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskolában. Helyi lakosként lépten-nyomon találkozom Janus Pannoniusszal gimnázium, utca, múzeum elnevezésében, és korábban még az egyetem is az ő nevét viselte. Családtagjaimmal egy alkalommal részt vettem egy különleges pécsi sétán, mely betekintés nyújtott a Székesegyház esti életébe. Számos apró részletre fény derült. Ekkor tudtam meg például, hogyan azonosították Janus Pannonius sírhelyét. Történelemszakkörösként is jártam a Székesegyház altemplomában, ahol Janus Pannonius síremléke található. Foglalkoztatni kezdett, ki volt Janus Pannonius? Miért ápolja a város ilyen mértékben emlékét?

2. Kutatási kérdések és módszerek

Ahhoz, hogy minél mélyebben meg tudjam érteni, hogy milyen módon is kapcsolódik Janus Pannonius szülővárosomhoz, az alábbi kutatási kérdéseket fogalmaztam meg:

- Hogyan tükröződik Janus Pannonius költészetében a humanizmus eszmeisége, és milyen hatással volt ez a magyar irodalom fejlődésére?
- Milyen szerepet játszott Janus Pannonius Mátyás király udvarában és a reneszánsz eszmék elterjesztésében?
- Mik vezettek Janus Pannonius politikai bukásához, és hogyan befolyásolta ez későbbi életét és költői tevékenységét?
- Hogyan jelent meg Janus Pannonius munkássága és emléke Pécs városában, és miért tekintik őt a város kulturális örökségének fontos alakjának?
- Hogyan kapcsolódik Janus Pannonius életműve az európai humanista körökhöz, és voltak-e nemzetközi hatásai voltak tevékenységének?

Ahhoz, hogy a kérdéseimet meg tudjam válaszolni elsőként összegyűjtöttem mindazon háttértudást, amelyet történelem- és irodalomórán tanultunk a korszakról és a költőről. Ezt követően a könyvtárban, az *Arcanum* forrásai között, valamint az interneten kutattam információk után.

Dolgozatomban elsőként ismertetem a reneszánsz és humanizmus fogalmát, valamint azt, hogy hogyan jelent meg mindez Magyarországon. Ezt követően összefoglalom tudásom Janus Pannonius életéről, illetve pécsi kötődéséről. Ezt követően megvizsgálom azt, hogy Pécsen milyen módon ápolják a művész emlékezetét.

3. A humanizmus és a reneszánsz Mátyás udvarában

3.1. A reneszánsz és a humanizmus fogalma

A reneszánsz eredete francia, azt jelenti, hogy újjászületés. A klasszikus eszméknek az irodalomban, a művészetben és az építészetben bekövetkezett megújulására vonatkozik. A művészeteknek a reneszánsz idején bekövetkezett felvirágzása az ókori görögök és rómaiak művészetének és irodalmának újrafelfedezése nyomán keletkezett. Bizonyos tekintetben a reneszánsz átmenetet képez a középkorból a modern korba. Ahogy több más művészeti korszak is, Itáliából indult, és a XIV. és XVI. század közé tehető. Az, hogy gyökerei Itáliáig vezethetők vissza, nem pusztán a véletlen műve. A művészeti hagyományok erős alapokat biztosítottak, azonban nem elhanyagolható tény, hogy Európa leggazdagabb területe volt ekkor, egymástól független, de virágzó városokkal. A reneszánsz művészet az emberit és a látható világot ünnepelte, szakítva a középkor sokkal inkább vallási szemléletével.¹

A humanizmus eszmei irányzata szolgált alapul a reneszánsznak. Már az elnevezése is arra utal, hogy a korábbiakkal ellentétben nem Istent, hanem az embert állítja a középpontban. Jelszava volt, hogy „mindennek a mértéke az ember”. Itt az embert mint cselekvő lényt helyezi a gondolkodás középpontjába, aki isteni közbeavatkozás nélkül is képes erkölcsi tisztaságát megőrizni. Az emberközpontúság már az antik kultúrában is jelen volt, ezért sem meglepő, hogy azt fedezte fel újra a XIV. század művészete.²

3.2. A humanizmus és reneszánsz Magyarországon

A XV. században Itáliában fénykorát élte a reneszánsz művészet, míg a barbarikum – Itáliától északabbra fekvő területek – országaiban még kevésbé volt ismert. Magyarországon az 1470-es években, Mátyás király uralkodása alatt kezdett el terjedni az új stílus. Az uralkodók udvarába gyakran érkeztek olasz humanisták, akik többek között kódexek írásával foglalkoztak. Az első, jelentősnek számító reneszánsz vendég Pier Paola Vergerio olasz humanista volt, aki Zsigmond király idejében érkezett magyar földre, és haláláig itt is maradt. Tevékenysége alatt számos követőt szerzett az új műveltségnek, köztük Vitéz Jánost, aki megalapította a magyar humanista kört, és fontos szerepet játszott Mátyás király szellemi és uralkodói eszméinek kialakításában. Mátyás folytatta az Anjouk és Zsigmond által elindított királyi pompát, amire jó példa a visegrádi és budai királyi palota is.³

---

¹ Klaniczay T. (szerk.) (1984). Janus Pannonius. In. *A magyar irodalom története. 1. kötet.* Akadémiai Kiadó.

² Klaniczay T. (szerk.) (1984). U.o.

³ Klaniczay T. (szerk.) (1984). U.o.

*1. ábra: Reneszánsz korból származó Herkules-kút a visegrádi palota udvarán
Forrás: Wikipedia*

3.3. Mátyás világhírű könyvtára: a Bibliotheca Corviniana

Mátyás király híres könyvtára, a Bibliotheca Corviniana, a korszak egyik legnagyobb világi könyvtára volt, melynek gyűjteménye 2000-2500 kötetet tartalmazott, és csak a vatikáni könyvtár tudott ennél több kötet felmutatni. A könyvtár érdekessége, hogy a reneszánsz korba illő humanista könyvtár volt. Mátyás tudásszomja tette naggyá a könyvtárat, amely a király címeréről, a gyűrűt tartó hollóról – latinul corvus – kapta a nevét. Bár egyesek úgy vélték – többek között a milánói herceg is –, hogy Mátyás saját dicsőségére gyűjtötte könyveit, a könyvtár oszlopfőjén lévő felirat arról tanúskodik, hogy a gyűjteményt a szellemi örömök kedvéért alapította: „e nagyszerű művet a szellem gyönyörűségére alapította”.⁴

Mátyás személyesen vett részt a gyűjtemény bővítésében, könyvei Görögországból és a messzi Keletről is érkeztek, de a fő beszerzési hely Itália, különösen Firenze volt. Az állományt nem csak a küldöttek által megvásárolt kötetek alkották, hanem gyakran rendelt az uralkodó is. Firenzében könyvmásolót és miniátort is foglalkoztatott. Emellett Budán könyvmásoló, könyvfestő és könyvkötő műhelyeket hozott létre, és rendszeresen tanácskozott tudósaival a könyvtár bővítéséről.⁵

A több mint ezer kötetesre gyarapodott könyvtárat tovább gazdagította Janus Pannonius összeesküvés után elkobzott bőséges könyvtára. Az eseményt követően a király uralkodása

---

⁴ (n.a.) (n.a.): Corvina könyvtár. *Katolikus Lexikon*.
<https://lexikon.katolikus.hu/C/Corvina%20k%C3%B6nyvt%C3%A1r.html> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

⁵ (n.a.) (n.a.): Corvina könyvtár. *Katolikus Lexikon*.

vége felé ideiglenesen elfordult a humanistáktól, Aragóniai Beatrixszel kötött házassága után újra támogatta őket, és folytatta könyvtára fejlesztését, különösen 1485 után. Mátyás könyvtára sokféle művet tartalmazott, beleértve a Szentírást, klasszikus ókori írásokat, filozófiai műveket, természettudományi, orvosi és hadászati értekezéseket is. A király célja az volt, hogy a világ legkiválóbb alkotásai egy helyen összegyűljenek. Ugyan a könyvek nagy része elveszett, azonban az ott összegyűjtött tudásanyag kiemelkedően jó feltételeket biztosított azoknak a humanistáknak és tudósoknak, akik Budára érkeztek. Antonio Bonfini *Rerum Ungaricarum – A magyarok dolgairól* – című munka forrásainak vizsgálatai bebizonyították, hogy a történetíró mindenhez hozzáfért a könyvtár állományában, amire szüksége volt a mű megírásához.⁶

2. ábra: Egy Corvina iniciáléval díszített oldala
Forrás: PestBuda.hu

Mátyás könyvei – a kódexek tanúságai szerint – bársonyba, selyembe vagy bőrbe voltak kötve. A könyvtár szétszóródása már II. Ulászló – Mátyás királyt követő uralkodó – idején megkezdődött. A könyvtár felaprózódásakor a leleményes diplomaták és humanisták hozzájutottak a legértékesebb kötetekhez. Bár ez elsőre veszteségnek tűnhet, de később nyereségnek bizonyult, ugyanis Buda ostromát követően Szulejmán szultán a megmaradt Corvinákat és a palota más értékes tárgyait Isztambulba vitette. A nyelvi akadályok miatt a könyvek nem bizonyultak értékes zsákmánynak, ezért nem fordítottak gondot a szakszerű tárolásukra. Ennek következtében jelentős részük megsemmisült. A fennmaradt mintegy kétszáz corvina így nagyrészt azon kötetek közül kerül ki, amelyeket még a Mátyást követő Jagelló királyok ajándékoztak el.⁷

⁶ (n.a.) (n.a.): Corvina könyvtár. *Katolikus Lexikon*.

⁷ (n.a.) (n.a.): Corvina könyvtár. *Katolikus Lexikon*.

4. Janus Pannonius élete

Janus Pannonius – ahogy akkor nevezték, Csezmiczei János – Szlavóniában született, tehetsős horvát kismanesi család fiaként 1434. augusztus 29-én. Születésének pontos helye, sem eredeti neve nem ismert. Hétéves korában édesapja meghalt. Ezt követően hét évig édesanyja, Vitéz Borbála intézte a gyermek nevelését, taníttatását. Papi hivatásra készült, mert abban az időben az számított a legrangosabb foglalkozásnak. János tehetséges gyermeknek bizonyult, ezért nagybátyja, Vitéz János Ferrara Guarino da Verona elnevezésű iskolájába küldte. Itt nyolc esztendő telt, megtanulta az akkor divatos humanista költői műfajok mindegyikét. Legszívesebben epigrammákat írt. Tanítómestere támogatta tehetséges tanítványát. Janus neve és alkotási is közismertek voltak a térség humanista köreiből. 1451 elején egy időre hazautazott Váradra, ekkor lépett kanonoki tisztségre.⁸

Miután a középfokú tanulmányai véget értek 1454-ben, Ferrarából Padovába költözött, és az ottani híres egyetemen hallgatott római és egyházi jogot. Sokszor megfordult Velencében, ahol ismerősöket szerzett a gazdag, művelt patríciusi körökben.

3. ábra: Oláh Éva Janus Pannonius szobra Padovában

Forrás: Vatikáni Rádió

Négy évvel egyetemi éveinek megkezdése után doktori címet szerzett. Ekkoriban szokás volt, hogy a tudományos fokozatot szerzett fiatalok egy itáliai körutat tettek. Janusszal sem volt ez másképp. Ezt követően újra visszatért Magyarországra. Nagybátyja is ebben az időben lett

---

⁸ Klaniczay T. (szerk.) (1984). U.o.

Mátyás király kancellára. Pozitívan hatott ez Janus életpályájára is: ő is bekerült a király kancelláriájába, ahol először királyi személynök, majd pedig a királyné kancellárja lett. Ez azt is jelentette, hogy az udvarban ő lett az egyik legbefolyásosabb személy. Budára kerülését követően alig telt el háromnegyed év, és máris előlépett a pécsi püspökség élére.

4. ábra: Janus Pannonius (jobbra) és nagybátyja, Vitéz János (balra)
Forrás: HunRen

Az Itáliából visszatérő Janus kevésbé érezte otthonosnak a hazai környezetet. Ugyan Mátyást mint reneszánsz királyt ismerjük, de ebben az időben még nem létezett az a fényűző reneszánsz udvar, amivé csak az 1470-es években vált. Janusnak hiányzott a művelt olasz városi környezet és kultúra.⁹

Mint udvari személyt, Mátyás király 1465-ben Velencébe és Rómába küldte követségbe, melynek apropója az volt, hogy az uralkodó segílyt szeretett volna kérni a törökök elleni küzdelemhez. Azonban nem csak munkaügyeket, diplomáciai tárgyalásokat végzett kiküldetése alatt. Korábban meglévő kapcsolatait is felújította egykori diáktársaival, emellett ismertségeket is kötött humanista művészekkel. Mindemellett a Magyar Királyság tudományos életét is szervezte: II. Pál pápa jóváhagyását adta a pozsonyi egyetem tervezetére, emellett pedig különböző kódexeket vásárolt a Corvinák közé.

Követsége alkalmával valószínűsíthetően diplomáciai hibát vétett, melynek következtében elvesztette az uralkodó jóindulatát. Vitéz Jánost esztergomi érsekké nevezték ki, ezzel pedig a váradi püspökség megüresedett. És bár Janus Pannonius lett volna a püspökség várományosa, mégsem azt, hanem a kevésbé gazdag és jelentéktelenebb pécsi püspökséget kapta meg. Ez a lépés még nem jelentett kegyvesztettséget, de már kevésbé volt hatalma a

⁹ Klaniczay T. (szerk.) (1984). U.o.

királyi udvarban. A becsvágyó reneszánsz püspök nehezen tűrte, hogy háttérbe szorították. Egészségi állapota is megrendült korán kezdődött és súlyosbodó tüdőbaja miatt. Gyakran vonult vissza püspöki székhelyére, ahol irodalommal és filozófiával foglalkozott.

A magyar kultúra szempontjából azonban ezek az évek voltak a legfontosabbak. 1465 és 1468 között számos művet hozott létre. Ezen éveket követően már csak kevés verse maradt fenn, majd életének utolsó két évéből egyáltalán nem ismerünk műveket. Mint humanista költő nem tevékenykedett tovább, annál inkább vált identitásává a sértett feudális nagyúr szerepe.

Mátyás király a csehországi háborúk finanszírozás érdekében magas adókat vetett ki, mely a főpapokat sem kímélte, emellett pedig elvette Janustól a szlavón bánságot. Janus mellett nagybátyja és a bárók sem szívelték a kialakult helyzetet, ezért egy összeesküvést szerveztek a király ellen. Szervezkedésüket kezdetben az ország nagy része támogatta.

Mátyás király azonban jól reagált a lázadók szervezkedésére, hamar átálltak a határozott uralkodó oldalára. Eredeti elhatározásuk mellett már nem sokan álltak ki, azonban Janus maradt az uralkodóval ellentétes oldalon. Fegyveres ellenállást szerveztek a királpárti hadakkal szemben, Nyitrát megvédte, majd onnan püspöki székhelyére menekült. 1472. március idusáig Pécsen maradt, de nem találta biztonságosnak a helyet, és már betegen Itália felé menekült. Nem jutott messzire: a Pécsről délre fekvő – még a pécsi püspökség területéhez tartozó – Medve várában halt meg március 27-én.¹⁰

5. Költészete

Költészetének anyaga, nyelve és hangulata az olasz humanizmusból fejlődött ki, verseit latinul írta. Költészetében a vallásos érzésnek alig van szerepe. Nagyra értékelte a földi életet, a békét, a kultúrát, a könyveket, a természetet, a költői halhatatlanságot.

---

¹⁰ Klaniczay T. (szerk.) (1984). U.o.

**IANI PANNONII
OPUSCULORUM
PARS ALTERA,
in qua exhibentur.**

Paucæ quædam e Plutarcho et Demosthene in
Latinum eodem interprete translata; nec non
orationes ejus et epistolæ quæ reperiri po-
tuerunt omnes; quibus Appendicis loco
subjunguntur auctoris vitæ a variis
conscriptæ, una cum dedicationi-
bus, præfationibus, testimoniis
et elogiis doctorum de Iano Pan-
nonio virorum; ac denique
varietates lectionum e ma-
nu scripto libro et di-
versis editionibus ex-
cerptæ.

TRAJECTI AD RIENUM,
Apud BARTHOL. WILD, Bibliop.
M. DCC. LXXXIV.

5. ábra: Janus Pannonius verseinek nyomtatott kiadásának előlapja
Forrás: OSZK

Írt antik modorú leírókölteményeket, dicsőítő énekeket, elégiákat, epigrammákat, Ferrarai diákéveiből több száz epigramma maradt fenn, melyek témája a diákélet. Emellett írt ajánló, üdvözlő és gyászverseket is. Epigrammáinak helyenként csípős stílusán a római Martialis hatása ismerhető fel.

Már Ferrarában megkezdte elégiák írását is, de legjelentősebb ilyen stílusú költeményeit már Magyarországon írta. Különösen gazdag líraiságúak az itáliai követjárás után következő hat évben született elégiák, amelyek testi és lelki fájdalmainak adtak kifejezést. Janus Pannonius leghíresebb versei közül négyet részletesebben is ismertetek.

5.1. Egy dunántúli mandulafáról

Az 1466-ban Pécsen írt költemény egy epigrammába sűrített elégia. Pécs mediterrán lejtőin előforduló jelenség, hogy melegebb időjárás hatására kirügyeznek, kivirágognak a növények. Ez azonban veszélyes, hiszen a későbbi fagyok miatt a növények elhalhatnak. A vers ihletője is ez lehetett: a püspöki kertben a költő meglátott egy olyan mandulafát, mely télen virágot bontott.¹¹ A kis fa okozta gyönyörűség megrázza a költőt, míg a virágzás tragikussága elszomorítja őt. Saját sorsára gondolva, a látottakat jelképnek érzi: túl korán érkezett humanistaként – apró virágként –, a még középkorban – télben – ragadt magyar területre. A tavasz, a reneszánsz még távol van.

¹¹ (n.a.) (n.a.): Janus Pannonius.
http://users.atw.hu/tetelek/backup/img/Online_tetelek/irodalom/Janus.Pannonius.html (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

6. ábra: A Havi-hegyi mandulafa 2019-ben Európai Év Fája díjat nyert
Forrás: Turista Magazin

5.2. Búcsú Váradtól

Ugyan általános iskolás tankönyveinkben nem szerepel, azonban középiskolában minden tanuló találkozik Janus Pannonius legkedveltebb elégiájával, a Búcsú Váradtól cíművel. A vers azt a jelenetet örökíti meg, amikor Váradra, nagybátyja székhelyére utazik egy rövid időre, majd pedig elhagyja a várost, elbúcsúzik tőle.¹²

5.3. Mikor a táborban megbetegedett

Janus Pannonius részt vett Zvornik városának ostromában, mely egy 1464-os hadjárat része volt. Kevésbé edzett nemes ember lévén a tábori tartózkodása után súlyosan megbetegedett. Ekkor keletkezett alkotásai sokkal személyesebbé váltak, ugyanis súlyos betegsége miatt úrrá lett rajta a halálfélelem. Ugyan teste már nem működött úgy, ahogy kellett volna – „Más rémít: ártalmas láz fene lángja emészt el, / Kardnál metszőbb tűz marja, fogyasztja tudóm.” –, de lelke még szabadon szárnyalt. Az elmúlásról ír versében, és arra vágyik, hogy lelke végre kitörjön testéből, és szabadon szállhasson. Versének végén megfogalmazza epigrammáját – sírfeliratát – is: „Itt nyugszik Janus, kivel ősi Dunánkhoz először / Jöttek a szent Helikon zöldkoszorús szüzei. / Ezt a dicsőséget, ó, hagyd meg a holtnak, Irigység; / Rosszakarat, kíméld hűlt porait legalább.”¹³

¹² (n.a.) (n.a.): Janus Pannonius. U.o.

¹³ Jankovits L. (n.a.): Ragyogó hegyentúl. Janus Pannonius Várad-verséről. Árkádia Szak módszertani Portál. <http://arkadiafolyoirat.hu/index.php/7-az-irodalmi-kultuszrol/149-ragyogo-hegyentul-janus-pannonius-varad-verserol> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

5.4. Pannónia dicsérete

Négy soros epigramma. Valószínű, hogy a versben magára gondol, magát dicséri. Úgy érzi, Pannónia szellemi fejlődésére az ő révén indul majd meg, maga kíván versének hőse lenni.¹⁴ Úgy gondolja, mint az első magyar földön alkotó humanista költő, ő volt az, aki elhozta Pannónia földjére a dalokat – költészetet –, ezért a hazának is őt kell megbecsülnie.

6. Emlékezete

6.1. Janus Pannonius földi maradványai

Janus Pannoniust nem csak egy alkalommal helyezték örök nyugalomra. Halálának évszázadában, a XV. században kettő temetése volt. Újratemetésére a pécsi székesegyházban került sor csaknem hat évszázaddal később.

Ahogy a korábbiakban már említésre került, Medvánél hunyt el a költő. Ekkor a Zágrábtól nem messze fekvő Remetineci pálos kolostorban temették el. Hű emberei azonban nem hagyták, hogy a pécsi püspök ily messze nyugodjon püspökségétől, ezért bebalzsomozott holttestet titokban Pécsre vitették. Nem került azonban rögtön sor a temetésére, hanem források bizonyítják, hogy a prépost lakásában rejtegették két évig. 1476-ban országgyűlést tartottak Pécsen, melynek alkalmával Mátyás király tudakozódott Janus Pannonius holléte felől. A prépost, akinek lakásán volt elrejtve a holttest bevallotta az uralkodónak a valóságot. A várt büntetés helyett a király kitüntette a barátot – ő lett a püspökség első embere –, aki később egy fényes temetés keretein belül helyezte örök nyugalomra elődjét. Az események forrását nem más mint Antonio Bonfini adta, aki krónikájában feljegyzést szentelt az újratemetés eseményének, melyet az uralkodó jelenlétében ejtettek meg a Pécsi Székesegyház altemplomában.¹⁵

Janus Pannonius 1463-ban írt, saját sírverse került fel nyughelyére. Az újratemetésről oklevél is kiállítatott, melyben minden fontos információ szerepelt az eseményről. Többek között tartalmazta azt, hogy a testet egy kőszarkofágba zárták, emellett a pontos dátumot, valamint a sírverset is tartalmazta.

---

¹⁴ (n.a.) (n.a.): Janus Pannonius.

¹⁵ Vándor A. (szerk.) (2008). Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 50-52/2 (2005-2007).

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BARA_JPM_evkonyv_2005_2007_02/?pg=131&layout=s
(Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

7. ábra: Janus Pannonius földi maradványait tartalmazó szarkofág
Forrás: MúltKor

Az oklevél valószínű hitelessége miatt sokáig keresték Janus Pannonius testét tartalmazó sírt. 1991-ben a pécsi Székesegyház restaurálása során a Janus Pannonius Múzeum egy régésze, Kárpáti Gábor talált rá. A sírhelyben nem csak az egykori püspök csontjait, hanem II. Pál pápa (1464–1471) ólombulláját is megtalálta, mely bizonyítékként szolgált.¹⁶ A feltárás menetét és a csontok azonosításának folyamatát kiválóan bemutatják a Dunántúli Napló 1991-es számai:

---

¹⁶ Schmelczer-Pohánka É. (2022. március 27.). *550 éve hunyt el Janus Pannonius pécsi püspök és humanista költő*. <https://www.magyarkurir.hu/hirek/550-eve-hunyt-el-janus-pannonius-pecsi-puspok-es-humanista-kolto> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Az első számban, melyben a feltárásról írtak, még csak ez a rövid cikk jelent meg:

8. ábra: A Dunántúli Napló II. évfolyam 68. számának címlaprészklete
Forrás: Hungaricana

„Az egész országban talán csak nyolc-tíz olyan teljesen ép sírkő van, melyhez hasonlót a pécsi Székesegyház altemplomában találtak meg. A latin feliratos kő egy eddig ismeretlen főérsek sírját fedte. Ecchew János mester, Baranya és Pécs főérseke az Úr 1435. évében halt meg, valószínűleg főnemes volt, amire utal a kövön talált, Zsigmond-korabeli tipikus családi címer. Esső nevű helyiség és nemzetség is volt, mindamellett János mester nevéől eddig nem hallottunk. Érdekesség, hogy a pécsi székeskáptalan e főalakját az alacsonyabb méltóságok altemplombeli temetkezési helyénél találták meg.”¹⁷

Néhány héttel később megtalálták a feltételezetten főnemesi családból származó, magasrangú egyházi méltóság földi maradványait is.

Az augusztus 21-i számban már részletesebb beszámolót találunk magáról az ásatásról és arról, hogy akár Janus Pannoniusé is lehet a megtalált sír. Dulánszky püspök nyugati falbeli nyughelyétől nem messze találtak egy fedlapot, mely nehezen volt elmozdítható. Kissé ferdén volt, tehát valószínűleg korábban már elmozdították. Most kiemelték, s ahogy eltávolították a

¹⁷ Dunántúli Napló II. évfolyam 68. szám. <https://library.hungaricana.hu> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

földet, több koponya, összevisszaságban elhelyezkedő emberi csont került elő. Alattuk egy férficsontváz, feltehetően a fedlapon megnevezett Szekcsői János főapáté, ki 1435-ben hunyt el. Mellette az oszlopsor kőalapzata tövében egy magányos, bolygatatlan csontváz volt. A koponya jobbra billent, akarok kinyújtva, a kézfejek egymásra fektetve, és a jobb kéz csontjai alatt egy kerek, kb. 4 cm átmérőjű szürke tárgy. Óvatosan eltávolították a jobb kéz csontjait, s a kutatók előtt volt egy pápai bulla. Egyik oldalán a trónusán díszes palásban ülő II. Pál pápa előtte a térdelve hódoló klerikusok, a felirat pedig: „Paulus PP II.” A másik oldalon Péter és Pál apostolok ülő figurája, kezükben a jelképeikkel, a kulccsal és a karddal. A gyors fényképezés olyannak öröközte meg a bullát, amilyenként előkerül. Ma már sajnos nem ilyen. Szerencsére még idejében készültek olyan negatív lenyomatok, amik megőrzik a bullát. A pápát ábrázoló oldal volt a test felé, emiatt érte nagyobb károsodás. A bulla léte indította el a gondolatok sorát. II. Pál Janus kortársa volt, egykori írásokból ismertek a kapcsolataik is. Lehet, hogy Janus eddig ismeretlen sírjára bukkantak? Kérdezte önmagától a kutató régész, Kárpáti Gábor. Abban biztosak voltak, hogy fontos személy földi maradványaira bukkantak, mert nem temettek fölé senkit.¹⁸

Bizonyíték volt kilétére, hogy kátrányos nyomokat találtak a csontváz mellett. Azt már tudták, hogy Janus Pannonius holttestét kátrányozott koporsóban hozták Pécsre. Az tény, hogy a bazilika altemplomát soha senki nem emlegette temetkezőhelyként. Mégis az egyetlen árokban tucatnyi csontvázat találtak. De arról sincs említés, hogy valaha a szentélyből egy kerek nyíláson át lehetett letekinteni az altemplomba, hasonlatosan a Zsolnay-mauzóleumhoz. Ha volt ilyen lenéző nyílás, feltétlenül valamely jelentős személyiség sírjára lehetett letekinteni. Az is tény, hogy az altemplomot soha nem kutatták még régészeti szempontból. Később antropológiai vizsgálatok is bebizonyították a maradványok származását.

Kárpáti Gábor ezt írta a feltárásról: „*A feltárást az altemplom nyugati főfala mentén húzódó, majd a kazánház felé átvezető árokban végeztük el, melynek szélessége 120 cm, mélysége 145 cm volt. A munkálatokat a padlóburkolat felszedésével egy kivitelező cég munkatársai kezdték meg. A múlt század végén lerakott burkolat kövei alatt 8 cm vastag habarcsréteg volt, alatta a bolygatatlan templomi föld. Tizenkét centiméter mélységben jelentkeztek az altemplom oszlopsorait és pillérsorait tartó, kőből kirakott „talpgerendák”. áttörésénél mindenütt elértük a bolygatatlan réteget. A kutatóárok teljes területén középkori sírokat tártunk fel (összesen nyolcat). A középkori padozat magasságában egy eredeti helyén megmaradt sírkövet is.*”¹⁹ A

---

¹⁸ Dunántúli Napló II. évfolyam augusztus 21-i szám. <https://library.hungaricana.hu> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

¹⁹ Vándor A. (szerk.) (2008). U.o.

holtest azonosításában több tényező is szerepet játszott. Először azért gondolták, hogy ez az a sír, mert kiemelt helyen, a főoltár alatt helyezkedett el. Ezenkívül nagyon kevés sírba temettek pápai oklevelet – melyhez a bulla tartozott – abban az időben.

Harmadik temetését 2008. október 21-én tartották Pécssett, a Székesegyház altemplomában. A síremléket Rétfalvi Sándor pécsi szobrászművész alkotta meg márványból és bronzból, amelybe korábbi sírversét is belevészte. Csontjai most már egy gőzölt bükkfából készült, kívülről horganyzott rézlemezzel borított koporsóban nyugszanak.

A síron látható felirat fehér carrarai márványba faragva így szól: „*János volt a nevem, Janus lettem, amint a Múza megkoszorúzta fejem.*” A szertartásra a templom teljesen megtelt, és a temetés után a jelenlévők leróhatták kegyeletüket az altemplomban, a sír előtt.²⁰

6.2. Janus Pannonius Költészeti Nagydíj

Mielőtt kitérnék mindazon helyekre, melyeket Janus Pannonius emléke övez Pécssett, fontos szólni a költészeti díjról, mely a dolgozatom témáját adó költő nevét viseli. A Magyar PEN Club hozta létre nemzetközi nagydíját, mellyel az irodalom legősibb műfajának, a költészetnek kíván méltó lehetőségeket biztosítani. A szervezők értelmezése szerint a költészet az elmúlt évszázadokban háttérbe szorult, és főleg a mai, fejlett világunkban egyre kevésbé hangsúlyos. Ezért is hozták létre a Janus Pannoniusról elnevezett díjat.²¹

A névválasztás oka, hogy ő volt az első ismert magyar költő, akinek munkássága és életútja az irodalmi hagyományok tiszteletére és a megújulás iránti vágyra mutat. Ugyan az élete tragikus véget ért, azonban kétségbevonhatatlan a tehetsége, mely vetekedik a nyugat-európai reneszánsz alkotókéval. A díjat elnyerő alkotókat úgy választják meg, hogy méltók legyenek nagy költőnk nevéhez. Maga a díj egy kecskebőrrel bevont diploma, illetve a Zsolnay Porcelángyár technikájának segítségével eozinnal bevont Janus-mellszobor. A díjjal körülbelül húszmillió forintnyi pénzjutalom is jár.²²

6.3. Janus Pannonius emléke Pécssett

Pécssett számos hely található, amely valamilyen módon őrzi nagy humanista költőnk, nem mellesleg pécsi püspök nevét. A következőkben bemutatom mindezeket.

A köznyelvben a mai napig gyakran négyszázágyasként hivatkoznak a Klinikai Központ I.sz. Belgyógyászati Klinikájára, azonban 2015-ös átadását követően a Janus Pannonius Klinikai Tömb nevet viseli hivatalosan. Ez a vezetőség döntése alapján történt így, akiknek –

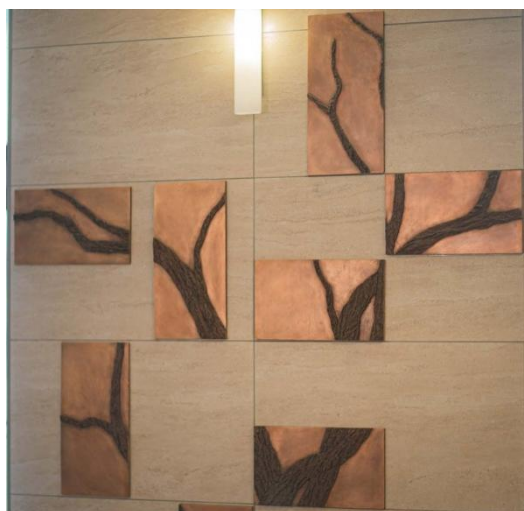
---

²⁰ (n.a.) (2008. október 14.). Janus Pannonius végső nyughelyére került. *Bama*. <https://www.bama.hu/hirek-orszag-vilag/2008/10/janus-pannonius-vegso-nyughelyere-kerult> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

²¹ JPA: A díjról. <https://jpa.hu/hu/prize/jppp.php> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

²² U.o.

Janus Pannoniushoz hasonlóan – az emberközpontú életszemléletet a hitvallásuk. Azért, hogy a névadónak emléket állítsanak, 2019-ben átadtak egy emlékművet, mellyel tiszteletüket fejezték ki a névadó iránt. A dombormű elkészítésére művészek pályázhattak, végül az egyetem Művészeti Karának hallgatója, Sápi Márton nyerte meg a lehetőséget. Egy mozaikszerűen elrendezett domborművet készített, mely a költő híres epigrammájának témáját, a mandulafát jelenítette meg.²³

9. ábra: A mandulafát ábrázoló dombormű a klinika földszintjén
Forrás: UnivPécs

Janus Pannonius alakmását is megtalálhatjuk a városban járva. A Püspöki Palotához közel eső Barbakán kertben megtalálható a költő szobra. Borsos Miklós munkája, aki 1972-ben az ötszáz éves évforduló alkalmából készítette a művet.²⁴

---

²³ Kottász G. (2020. szeptember 24.). Janus Pannonius emlékművet avatott a PTE klinikai központ. UnivPécs. https://univpecs.com/egyetemi elet/janus_annonius_emlekmuvet_avatott_pte_klinikai_kozpont (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

²⁴ Schmelcz-Pohánka É. (n.a.). A humanista magyar költő-püspök pécsi emlékezete képekben. Pécsi Egyházmegye. <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/80-pecsi-egyhazmegyei-konyvtar/3103-a-humanista-magyar-kolto-puspok-pecsi-emlekezete-kepekben> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

10. ábra: Janus Pannonius mellszobra a Barbakán kertben
Forrás: Pécsi Egyházmegye

A titokzatos, arc nélküli szobor gipszből készített pontos mását pedig a költőről elnevezett neves pécsi gimnáziumnak ajándékozta a szobrászművész. Az alkotás a mai napig megtekinthető az épület lépcsőfordulójában. A gimnáziumi tanulók szokása, hogy megfogják a szobor térdét, mert a hagyománya szerint szerencsét hoz.²⁵

11. ábra: Janus Pannonius gipszszobra a Janus Pannonius Gimnáziumban
<https://januspecs.hu/januspannonius/>

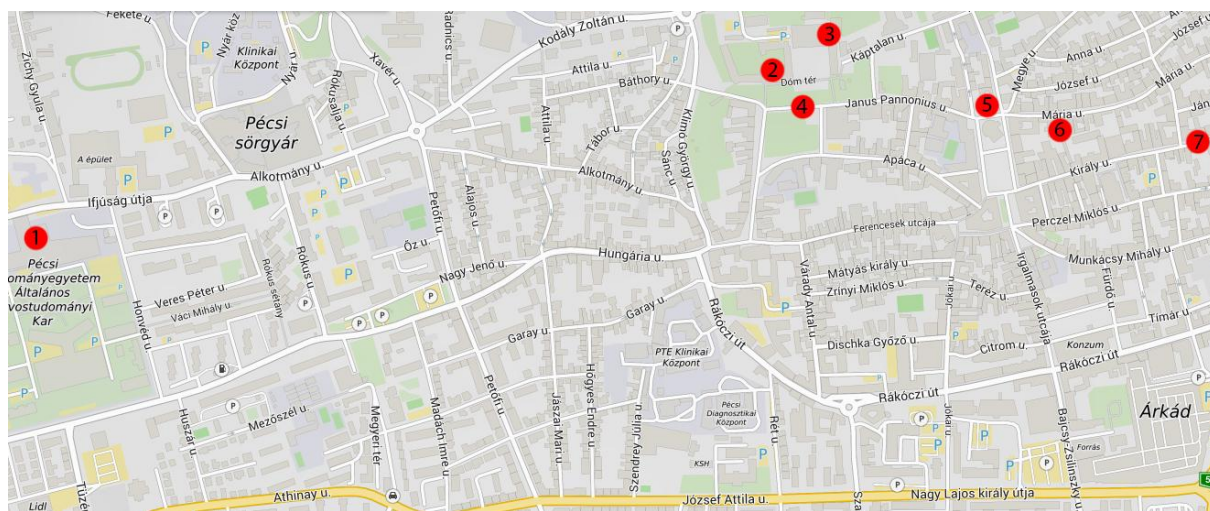
²⁵ (n.a.). Janus Pannonius. Janus Pannonius Gimnázium. <https://januspecs.hu/januspannonius/> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Szintén a költő nevét viseli a Janus Pannonius Múzeum. A nevet az 1951-ben történt államosítást, illetve a Pécsi Városi Múzeum és a Baranya Vármegyei Múzeum összevonását követően az akkori múzeumigazgató, Dombay János választotta.²⁶

Pécs legforgalmasabb sétálóutcáján is megtaláljuk Janus Pannonius emlékezetét. Több, pécsi kötődésű költővel egyetemben a Király utca végén a Budai kapunál négy versoszlop található. Ezek minden oldalán egy-egy vers vagy versrészlet olvasható. Janustól a Pannonia dicsérete című művének egy részletével találkozhat az erre látogató.

12. ábra: Pannónia dicsérete című vers részlete a Király utcai versoszlopon
Forrás: Bama

13. ábra: Janus Pannoniushoz kötődő helyszínek Pécsen. (1. PTE Janus Pannonius Klinikai Tömb; 2. Janus-szobor a Barbakán kertben; 3. Janus sírja; 4. Janus Pannonius Múzeum (székháza); 5. Janus Pannonius utca; 6. Janus Pannonius Gimnázium; 7. Janus versoszlop
Forrás: saját szerkesztés

²⁶ Romváry F. (szerk.). (2010). *Pécs lexikon I. (A–M)*. Kulturális Nonprofit Kft. p. 347.

6. Összefoglalás

Janus Pannonius, a magyar reneszánsz irodalom egyik legjelentősebb alakja. Nemcsak költészetével, hanem politikai és egyházi pályafutásával is maradandó nyomot hagyott Magyarország kulturális történetében. A dolgozatomban részletesen bemutatom életét, költői munkásságát, valamint a humanizmus és reneszánsz eszmeiségének elterjedését Magyarországon.

A kutatás központi kérdései közé tartozott, hogy Janus Pannonius költészetében hogyan tükröződnek a humanizmus eszméi, és ezek miként befolyásolták a magyar irodalom fejlődését. Emellett vizsgálatra kerül az is, hogy Janus Pannonius milyen szerepet játszott a reneszánsz kulturális megújulásának elterjedésében Mátyás udvarában, és miként járult hozzá a Bibliotheca Corviniana, Európa egyik legnagyobb könyvtárának gyarapodásához.

A dolgozat rávilágít Janus Pannonius politikai pályafutására, amely a királlyal való kezdeti jó viszonya ellenére végül összeesküvésbe és száműzetésbe torkollott. Ennek okai és következményei nemcsak politikai, hanem irodalmi tevékenységére is kihatással voltak.

Végül, a dolgozat bemutatja, hogy Janus Pannonius emléke milyen formában maradt fenn Pécs városában, ahol számos hely őrzi nevét és örökségét. Ez az örökség a költészeti díjaktól kezdve egészen a múzeumokig és emlékművekig terjed, kiemelve a város kulturális identitásának szerves részét képező humanista költőt.

A dolgozat összegzése révén Janus Pannonius nemcsak egy történelmi alak, hanem a magyar és az európai reneszánsz egyik meghatározó kulturális személyiségeként tárul elénk. További kutatási lehetőségek közé tartozik egyes műveinek Pécshez való kötődésének vizsgálata.

7. Felhasznált irodalom

(n.a.) (2008. október 14.). Janus Pannonius végső nyughelyére került. *Bama*.

<https://www.bama.hu/hirek-orszag-vilag/2008/10/janus-pannonius-vegso-nyughelyere-kerult>

(Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

(n.a.) (n.a.): Corvina könyvtár. Katolikus Lexikon.

<https://lexikon.katolikus.hu/C/Corvina%20k%C3%B6nyvt%C3%A1r.html> (Letöltés dátuma:

2025. 03. 14.)

(n.a.) (n.a.): Janus Pannonius.

http://users.atw.hu/tetelek/backup/img/Online_tetelek/irodalom/Janus.Pannonius.html

(Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

(n.a.). *Janus Pannonius*. Janus Pannonius Gimnázium. <https://januspecs.hu/januspannonius/> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Dunántúli Napló II. évfolyam 68. szám. <https://library.hungaricana.hu> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Dunántúli Napló II. évfolyam augusztus 21-i szám. <https://library.hungaricana.hu> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Jankovits L. (n.a.): Ragyogó hegyentúl. Janus Pannonius Várad-verséről. Árkádia Szakmódszertani Portál. <http://arkadiafolyoirat.hu/index.php/7-az-irodalmi-kultuszrol/149-ragyogo-hegyentul-janus-pannonius-varad-verserol> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Klaniczay T. (szerk.) (1984). Janus Pannonius. In. *A magyar irodalom története. 1. kötet*. Akadémiai Kiadó.

Kottász G. (2020. szeptember 24.). Janus Pannonius emlékművet avatott a PTE klinikai központ. UnivPécs. https://univpecs.com/egyetemi_elet/janus_pannonius_emlekmuvet_avatott_pte_klinikai_kozpont (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Romváry F. (szerk.). (2010). *Pécs lexikon I. (A–M)*. Kulturális Nonprofit Kft. p. 347.

Schmelczér-Pohánka É. (2022. március 27.). 550 éve hunyt el Janus Pannonius pécsi püspök és humanista költő. <https://www.magyarKurir.hu/hirek/550-eve-hunyt-el-janus-pannonius-pecsi-puspok-es-humanista-kolto> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Schmelczér-Pohánka É. (n.a.). A humanista magyar költő-püspök pécsi emlékezete képekben. Pécsi Egyházmegye. <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/80-pecsi-egyhazmegyei-konyvtar/3103-a-humanista-magyar-kolto-puspok-pecsi-emlekezete-kepekben> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

Vándor A. (szerk.) (2008). Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 50-52/2 (2005-2007). https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BARA_JPM_evkonyv_2005_2007_02/?pg=131&layout=s (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

8. Képek forrása

1. ábra: Reneszánsz korból származó Herkules-kút a visegrádi palota udvarán. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Herkules-k%C3%BAt> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

2. ábra: Egy Corvina iniciáléval díszített oldala.
https://pestbuda.hu/cikk/20190111_corvina_konyvtar_budai_muhelye_kiallitas
(Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
3. ábra: Oláh Éva Janus Pannonius szobra Padovában.
https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2017/10/15/magyar_szobr%C3%A1szn%C5%91_janus_annonius_szobr%C3%A1t_avatt%C3%A1k_fel_a_padovai/hu-1343188 (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
4. ábra: Janus Pannonius (jobbra) és nagybátyja, Vitéz János (balra).
<https://iti.abtk.hu/hu/osztalyok/reneszansz-osztaly/1229-janus-pannonius-vitez-janos-es-a-humanista-hagyomany-tovabbelese-konferencia2022> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
5. ábra: Janus Pannonius verseinek nyomtatott kiadásának előlapja.
<https://mek.oszk.hu/01900/01918/html/index488.html> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
6. ábra: A Havi-hegyi mandulafa 2019-ben Európai Év Fája díjat nyert.
<https://www.turistamagazin.hu/hir/mar-lehet-nevezni-az-ev-faja-versenyre> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
7. ábra: Janus Pannonius földi maradványait tartalmazó szarkofág. https://multkor.hu/20081016_atadtak_janus_annonius_csontjait?fbrkMR=desktop&openImage=626 (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
8. ábra: A Dunántúli Napló II. évfolyam 68. számának címlaprészlete.
<https://library.hungaricana.hu> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
9. ábra: A mandulafát ábrázoló dombormű a klinika földszintjén.
https://univpecs.com/egyetemi_elet/janus_annonius_emlekmuvet_avatott_pte_klinikai_kozpont (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
10. ábra: Janus Pannonis szobra a Barbakán kertben.
<https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/80-pecsi-egyhazmegyei-konyvtar/3103-a-humanista-magyar-kolto-puspok-pecsi-emlekezete-kepekben> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
11. ábra: Janus Pannonius gipszszobra a Janus Pannonius Gimnáziumban.
<https://januspecs.hu/januspannonius/> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)
12. ábra: Pannónia dicsérete című vers részlete a Király utcai versoszlopon.
<https://www.bama.hu/helyi-kultura/2023/10/weores-sandor-zsenialitasa-is-megjelenik-a-pecsi-kiraly-utcaban> (Letöltés dátuma: 2025. 03. 14.)

13. ábra: Janus Pannoniushoz kötődő helyszínek Pécsett. (1. PTE Janus Pannonius Klinikai Tömb; 2. Janus-szobor a Barbakán kertben; 3. Janus sírja; 4. Janus Pannonius Múzeum (székháza); 5. Janus Pannonius utca; 6. Janus Pannonius Gimnázium; 7. Janus versoszlop. Saját szerkesztés